ARDENS IRÆ DIVINÆ IGNIS.

To jeſt:

Drugie kazánie pokutne o ogniu gniewu Bożego/ w te záwichrzone/ y trwogámi pokłocone czáſy niemal po wßytkich przećiągách pádołow ziemſkich goráiącym

Roku 1641. y 42: w Kośćiele Oyczyſtym miáne y odpráwowáne

Przez X. Jádámá Gdáciuſá Sługę Słowá Bożego w Kluzborku.

Hebr. 10. verſ. 30.

Iratum gravis eſt res habuiſſe DEUM.

Drukowano w Toruniu przez Michálá Kárnalá.

Anno

DeXtra DeI CVnCtos ConVInCat fortIter hoſtes:
Et nos Chara tegat paX bene VbIqVe preCor!
Mars trVX Iſtô annô ſæVas ACherontIs in VnDas
EXeat; & nobIs proſpera fata fVant!
DIſCeDat proCVL à nobIs, qVI tanta perICLa
VsqVe Creat, VeXet ne tVa ſaCra, Satan,
IoVa ô CVnCtIpotens! tVa tVnC CeLebrabItVr aLta
GLorIa In hIs terrIs, MænIbVs atqVe poLI;
SanCtus aCerVVs VbI DeCantat rItè perennI
VoCIbVs aſsIDVIs CantICa grata TIbI.

A. Gd.

Sláwetnym, Mądrym, y Opátrnym Pánom
BURMISTRZOWI Y RAYCOM;
WOYTOWI,
Przyśieżnym/ Stárſzym/ y wſzytkiemu poſpolſtwu miáſtá Kluzborká:
SLUCHACZOM,
y Dobrodźiejom ſwym łáſkáwym

Wſzego dobrá wiecznego y doczeſnego z ſercá uprzeymego życzy

O drugie kazánie, ktorem w Kośćiele náſzym o ſpoſobie nábyćia pokoju odpráwował, zá długim rozmyſłem umieniłem Wm. jáko Słucháczom moim lubomiłym oddáć, y ofiárowáć; á to miedzy inſzymi motywámi dlatego, ponieważ wſzyſcy złotego y pożadánego pokoju prágniećie, y teſkliwie wygladaćie. A ieslić komu, tedyć záprawdę Wm. dobrze wiádomo, co woyná umie; y jákich ućiſkow, kłopotow, y fráſunkow ſprawczyna jeſt, tákże ono jeden dobrze nápiſał? Cum belli tempeſtas ingruerit, DEVM im̃ortalem, quã ingens malorum pelagus occupat, inundat, obruit univerſa! Abiguntur armenta, proteruntur ſegetes, trucidantur Agricolæ, exuruntur villæ, civitates, oppi-

Eraſmus in Chiliadib9 Adag. chil. 4. Cent. 1.

oppida. Mærent domus metu, luctu, & querimonijs, lamentis complentur omnia: frigent artes opificum, silent leges, nullum locum habet æquitas; Religio ludibrio est; Corrumpitur omni vitiorum genere Juventus: Nullus honor literarum studijs. Summatim, plus malorum in bellô sentimus, quàm ullius sermo possit assequi. *To jest: Czásu woyny o Boże nieśmiertelny, ják wiele złego wszędy pánuje! Ubogim ludźiom dobytek nie tylko dźieckowna, ále y gwałtowna grábieża zábieráją, zbożá wniwecz obracáją, nád miástámi, miásteczkámi, wśiámi y śiołámi pożoga srożeją. W domiech stráchu, bojáźni y płáczu, á lámentow y skwierku wszędy dosyć: Rzemieśnicy robić nie mogą, práwá w pomietlech leżą, spráwiedliwość lekce poważáją: z Religiey pośmiewisko stroją; młodź śię wszelákiemi wystepkámi psuje: náuk wyzwolonych w uczćiwośći nie máją. Summownie mowiąc: więcey złego w woynie czujemy, niżeliby to kto językiem swoim wypowiedźieć, y słowy ogárnąć mogł. Lecz, jáko tenże dáley mowi*: Pacis tempore, non secus ac si novum quoddam ver rebus humanis adfulserit, coluntur agri, pascuntur lætæ pecudes, ædificantur villæ, extruuntur oppida, vigent leges, floret Reip. disciplina, fervet Religio, valet æquitas, calent artes opificum: efflorescunt honestissimarũ disciplinarum studia, eruditur Juventus, florent boni, minus peccant mali, *To jest: Czásu pokoju jákoby ustáwiczna wio-*

Vide etiam D. Gerhardi Epist. Dedicat. Part. ter. Homil. sacr.

 sná by-

ſná byłá, ná polách robia, bydłá páſa, folwárki, wśi, y miáſteczká buduja, práwá ſwoim trybem ida, kwitnie Rzeczypoſpolitey Kárność, Religia y nabożeńſtwo gorliwie śię odpráwuje, ſpráwiedliwość y ſłuſzność waży, Rzemiosłá od ręku ida: náuki wykwituja, młodź śię ćwiczy, dobrzy kwitna, á źli mniey grzeſza. Tego złotego, ukochánego, y pożadánego pokoju jákobyſmy nábydź y doſtapić mieli, to kazánie, ktore Wm. dedykuję, nas uczy; á zeydźie śię nam wßytkim, jáko tym, ktorzy częſte y gęſte nábiegánia y nágábánia żołnierſkie ćierpiac, to in votis mamy, ábyſmy wżdy raz z źiemice náßey Márſá pozbywßy, weſołe y beſpieczne

Ps. 147. v. 12. 13. 14.

látá ogladáć, y z Dáwidem S. mowić mogli: *Chwal Jeruzálem Páná; Chwal Syonie Bogá twojego. Abowiem on czyni mocne zawory w bramách twoich, á błogoſłáwi Synom twoim w poſrzod ćiebie: ktory czyni pokoy w gránicách twoich, á náſyca ćię przewybornym zbożem*. Z tym Wm. protekcyey Naywyżßego oddawam; Ten W. niech wßytkich w dobrym zdrowiu ná długie látá chowa, y poćiechámi pomyślnymi nádarza. Dátá z hábitácyey mojey w dźień S. Elżbiety Anno 1644.

Wmściow
Życzliwy Bogomodlcá y káznodźiejá

X. ADAMUS GDACIUS.

CASP.

CASP. CUNR.
Phil. & Med. D.
In dedicatione Primi Prosopographiæ Melicæ Millenarij hoc scribtum reliquit.

SI ullô umquam tempore in Criticorum senaculô ingenia fuerunt ad suggillandum & mordendum nata; nostrô hôc ævô, ultimô, eô atque exulceratissimô, magnus eorum ubiq; adparet numerus: Ut non malè mihi facere illi videantur, qui intra cuticulam se continentes, domi sedent, & cucurbitas pingunt, securi omninò & liberi ab ejusmodi hominũ livoris & rigoris limâ. Ego tamẽ, qui censurę hanc aleã aliquoties subivi, nondum deterrit⁹ pro innatô mihi à naturâ morbô

Saxa memor referro rursus adicta pedem;

atque hunc etiam fœtum, quem horis subsecivis in alterum annum ursarum more lambendo, fovi ac formavi: indesinenti amicorum hortatu in forum produco tamdem, & Criticorum tribunali sisto.

S. P. Morem gerens, delecte Frater in Christo, Tibi, tramitto judicium meum super tuâ propositione in publicum proferendâ ad Ecclesiæ Domini usum, quod sic habet:

QUæ scribunt docti, Cerdo culpare potessit;
Ne turpet *jure* Scriba videre tuum est.
Hic, quid damnabis, non cerno, MARCULE, *votum*
Cum sanctâ vitâ, MARCULE culpa & abi.
Tu cûi mica salis circa præcordia *Pacis*
Cum Autore, amissæ perge favere *Dono.*
Ore licet cúivis: sed reque & mente saluti
Consulere, hoc demum est; *Magna tenere* TRIA. 1. Cor. 13. v. ult.
His vale in DOMINÔ, & fave.

Tibi addictus
GEORGIUS BLIDA M. Vsq;

AD MOMUM.

ESt Momus talis, qui quæque laceſſit, homullus;
In quemvisve probum crimina dira jacit.
Ergo ſi labor hic noſter Tibi diſplicet, oro,
Ne differ piplô: nam hunc pia turba probat,
Quæ noſtros haurit ſermones auribus, atque
Verba Dei aſſiduô pectore ſancta fovet.
Cumprimis *plebes WaſſerPölana* ſuperba
Libros volvat quos Musa Polona dedit:
Sic mea verba ſuis dictis haut figet acerbis;
Quamquam hos latratûs pro nihilò herclè puto.
Si majora Tibi conceſſit Mome ſupremum
Numen dona, eadem cernere quemque ſinas.
De me: Criminibus Te haut inſectabor iniquis;
Nam timeo, ne trux me obruat ira DEI,
Qui Momos amat afflictim punire loquaces
Heîc; & ni abſtineant ſupplicia illa luent;
Quin Tibi debebo jucundas pendere grateis,
Lausque tuô dabitur digna labore Tibi;
Si quid Supremi promptus ſacrabis honori,
Unde homines diſcant noſcere rite DEUM.
His Te *lucentis MUNDI* terræque Monarchæ
Offero; Teque ſacri Flaminis aura regat!
Quò ſummo valeas Domino & Mortalibus ægris
Servire hîc: & ibi celſa brabéa feres.
Hocce Tibi precor è ſinceri cordis acerrâ
Mome *ſacer* probris dic vale, quæſo, tuis:
Rex etenim Coeli ſcribit tua ſcommata, pravè
Queîs alios laceras, codice, ſcito, ſuô;
Quæ Tibi judicij ſupremi tempore dicet
Coràm; tunc metues Judicis ora trucis.

To jeſt

MOmus, jeſt człek tákowy, co wſzytko bramuje:
A językà ná łżenie ſwego nie lituje.
Jezlić by tedy pracá ma ſmáczna nie byłá
Nie ſkáluy, proſzę; bo ja ſobie ulubiłá
Gromadká ludźi dobrych, ktorzy mię ſłucháją,
Y kazánia me w ſercách ſwojch uważáją.
A zwłaſzczá náſzy Wáſſerpolowie nádęci
Niech pierwey Polſkie czytáją Autory zchęći:
J ták ſłow mych nie będą trádukowáć dumnie
A też ich ſzczekánia ſą błáhoważne u mnie.
Umieſzli Ty Momuśie co więtſzego nád mnie
Możeſz pracą ná jáwi twą pokazáć ſnádnie.
Ja ćię pewnie językiem mym ruſzáć nie będę:
Czyniłlibym to, niełáſki iśćie nabędę
U Bogá / ktory karáć zwykł oſzczerce ſrodze
Ták, że tkwieć będą w wieczney náoſtátek trwodze:
Y owſzem jeſzcze będę powinien dźiękowáć
Tobie / y pracę twą u świátá kommendowáć:
Jezli ku chwale Bożey wydaſz co dobrego,
Zkąd śię Ludźie náuczą znáć Bogá práwego.
Z tym ćie Tworcy oddawam; Tenże ćie niech ſwoim
Duchem rzadźi! żebyś też mogł dowćipem twoim
Służyć Pánu / y Ludźiom biednym w tey niſkośći
A potym przyść do onych wiecznych wyſokośći.
Zyczęć tego ſczerze Momuśie zazdrośćiwy
Wypowiedz mir ſzczypániu prożney chwały chćiwy:
Bo Krol niebá twe ſłowá ktorymi bliźniego
Tykaſz, piſze, wiedźiec maſz, do Rejeſtru ſwego;
Ktoreć potym ná oczy wytknie oſtátniego
Sądu: gdy śię bać będźieſz Sedźiego groźnego.

Adam. Gda.

Do Czytelniká.

ZNálázły śie czásu niedawnego tákowe żadliſte ięzyki niektorych náſzych **Wáſſerpolow** / Czytelniku łáſkáwy / ktore sie ná niektore Phraſes/ ktorem w pierwſzym kazániu położył/ uſzczypliwymi y ſzyderſkiemi ſłowy porywáć śmiáły; miánowićie ná te: **á onoby łáſki y miłośierdźia v Bogá ſkwierczeć mieli**: rozumieiąc/ że tá Phraſis / **miłośierdźia / łáſki / pomocy y rátunku ſkwierczeć** nie ieſt od Polakow approbowána: á ono ieden Autor w ten właśnie Spoſob mowi: **Przećiwko okrutnemu pánowániu rátunku v Krolá ſkwierczeli.** Potym y tá Phraſis niektorym ſmáczna nie byłá / kiedym záżył Verbum **małżonkowáć śię**/ pro, w ſtan małżeńſki wſtąpić: lubo ono ieden Hiſtoryk Polſki tego verbum in iſtô ſenſu záżywa ták piſząc: **Tám ábowiem ná on czás Krol czwártym rázem małżonkował śię.** Nád to Verbum **żołądkowáć śię** pro ſtomachari, iezykiem też ruſzone muśiáło bydź: choćiaż go dobrzy Polacy w tym ſenśie záżywáć zwykli / iáko ono ieden mowi: **Gniewa śię w prawdźie ná nieſłuſzne ſpráwy/ y nieżyczliwymu ma záźle/ y żołądkuje śię.** Náwet y to słowo **ſtráwicá** gdym rzekł: **áby śię im jedno ſtráwicá wlokłá** uſzczypliwą przymowkę ponośić muśiáło: á ieden Theolog ſuper Apocalypſin komentuiąc/ nápiſał: **Y ſámi będąc przy Pániech/**

Interpres Cromeri Polon. lib. 22. pag. m. 451. lin. 11. 12. Idem lib. 18. pag. 347. l. 4. 5. 7.

Comenius in Jan. Lingu. num. 892.

Nicol. Re-

przy Kro-

przy Krolách/ áliśći gdźie nie klekáć klekamy/ gdźie nie bywáć chodźimy / áby śie nam jedno ſtráwicá wlokłá. Inße Phraſes / ktore tákże ſtos wytrzymáć muśiały/ odłogiem pußczam / bo by ich pole pápierow znieść nie mogło. Tákći to nam Káznodźieiom/ ktorzy nie tylko voce/ále też calamô ludźi uczyć chcemy/lubo kazániámi náßymi zbudowánia ludzkiego ßukamy / przećie tyk. Bądźże tedy miły Czytelniku/ná potym krotßego jezyká/ á z oßczercámi żadnego nie miey miru/ nikogo w pracy ſwoiey nie tykájąc/ áni ßczypiąc; byś ſnadź jezykiem twoim z wedźidłá y wodzow ſkromnośći wykiełznanym Bogá nie obráźił. Vale.

9. jus ſup. Apocal. cap. 18. pag. 149. b. lin. 12.

 AUXILI-

AUXILIUM NOSTRUM à DOMINÔ.

DRUGIE KAZÁNIE POKUTNE.

Bogu w Troycy S. jedynemu/ Oycu/ Synowi/ y Duchowi S./ niechay bedźie wieczna cześć y chwałá/ od nas y od wßytkiego ſtworzenia daná/ od tąd aż ná wieki wieczne/ Amen!

Text Jerem. 4. ℣. 4.

Wy ludźie z Judy/ y Mießczánie z Jeruzálem/ obrzeżćie śie Pánu/ á odeymićie nieobrzeſke z ſerc wáßych; by ſnadź nie wyßłá popędliwość mojá jáko ogień/ á nie roſpaliłá śie/ ták iżby nie był ten/ co by miał ugáśić/ á to dla niepráwośći ſpraw wáßych.

Tyle ná ten czás. Pánie Jezu przybądź nam łáſkáwie ná pomoc Amen.

Exordi-

Dźieiách Tureckich czytamy K. M. że zá czásu Amurátá Wtorego byli dwáy ná dworze jego, ktorzy śię łásce Páńskiey koniecznie upodobáć chćieli: y dla tego, kto naypierwßy do ubieránia Cesárzá? Oni byli: Kto do rozbieránia? Oni tákże, á zárowno w jeden czás, w jednę godźinę, obádwá nic jeden drugiego, áni upośledźić, áni poprzedźić mogąc. Spytał o co Cesarz, oni pierwßy do odpowiedźi, chćiał co wiedźieć nowego, mieli pogotowiu obádwáy, coby mu ad gustum powiedźieli: Uśmiechnął śię Cesarz w rozmowie, uśmiechnęli y oni; Rozgniewał śię ná kogo, y oni temu byli nieprzyjáźni; chwalił co, y oni tákże; gánił, y onym śię nie podobáło. Włożył ná śię ßátę, oni jey ná nim poprawowáli: ábo pálcem proch z niey wybijáli; choćiaß też czásem y potrzebá nie było, wedle onego Wierßyká: ,Exordium ,ex historiâ ,Turcicâ ,desumtũ, ,de duobus ,servis, gratiam Cęsaris Turcici ,Domini ,sui efflictim aucupantibus.

Si fuerit pluvis nullus: tamen excute nullum;
Quæ libet officio causa sit apta tuo.

Krotce mowiąc; Do tego Páná swego Cesárzá byli przywiedli, że był alter illis. Tráfiło śię czásu jednego, że Cesarz wyglądáiąc oknem z ßáráju swego tráfunkiem upuśćił chustkę ná podworze mármorem położone; Rzućił śię jeden (gdyż tuż obádwáy zá Cesárzem stali) ktory był bliżßy drzwi, y bieży wielkim pędem po nię: Ten drugi, ktory dáley stał, boleje, że go iego Antágonistá do przysługi Páńskiey ubiega; á słyßąc gęsty po wschodách tętnę blednieje, y nie wie co ma czynić: jednák prosto ná mieysce, gdźie chustká upadßy leżáłá, wyrzući śię przez okno, á prędzey ná źiemię doleciawßy, niżeli śię z niey mogąc podnieść, cokolwiek mu ćięßkie o mármur słuczęnie władzę ujęło było: to wßytko

‘ *miłe wſpomnienie otrzymánia wiktoryey nád ſwym konkur-*
‘ *rentem przywróciło; tákże w krotce o ſwey mocy powſtawßy,*
‘ *chuſtkę do Páná zániozł.* Weyćie R. M. jáko śię oto ći
ſtudzy w łáſkę y przyjaźń Páná ſwego włáśić y wßrubo-
wáć śiłowáli: rozumieli ábowiem / że rozgośćiwßy śię
y roztáſowawßy w łáſce Páńſkiey jedni śię im kłániáć/
drudzy przed nimi przyklękáć będą. Dáleko więcey My
Chrześćiánie o to śię ſtáráć mamy / ábyſmy w łáſce Pá-
ná onego Naywyżßego płużyć mogli: Bo kto łáſkę Bożą
ma/ więcey ma niż wßytek świát/ jáko Dáwid S. mowi:
**Pánie gdy ja ćiebie jedno mam/ tedy o niebo
y o ziemię nic niedbam.** Bądźmyß tedy ná tym
R. M. ábyſmy Bogá ná śiebie łáſkáwego májąc / **nie-
zbożnośći y świátowych pożądliwośći śię
wyſtrzegáli; á pobożnie/ miernie/ y ſpráwiedli-
wie** / wedle nápominánia Apoſtolſkiego / **ná świećie
żyjąc** / od nágábánia dußnego Nieprzyjaćielá náßego
Szátáná uwolnieni byli / ktory ná nas częſtokroć śidłá
ſwoje nápina/ nam ná ſłużbę pátrzy: y nas od pobożnośći
odwodząc ná wßytko złe náwodzi; grzechy wßelákie nam
ſłodząc y cukrując/ gniew Boży znośnym bydź udawájąc/
piekło zákrapiájąc / y w ucho ßepcąc: Nie jeſtći Bog ták
gniewliwy; Nie jeſtći piekło ták gorące/ jáko Káznodzie-
je ná káthedrách bredzą. Jáko tákowe niebeſpieczne my-
śli wtrácił był ten zwodnik przeklęty do ſercá náßey Ro-
dźićielce Ewie: Wyrzućił ábowiem ná ułowienie jey nie
ináksza ponętę / jedno ná jákiey ſam świeżo był uwiązł;
Kiedy oney y mężowi jey Jádámowi tußył/ że ſkuśiwßy
owocu żywotnego podobnymi mieli bydź Bogu: **Bę-
dźiećie** / mowi/ **jáko Bogowie / wiedząc dobre
y złe.** Záczym Ewá nie poſtrzegßy zdrády w słowiech
wykrętnych / áni w uſmákowánym Jábłku trućizny / z
ochotą

Adplicatio historiæ: nos gratiam Dei ardentiꝰ ſtudioſiusque venari debere.

Pſ. 73. v. 25.

Tit. 2. v. 12.

Geneſ. 3. v. 5.

ochota je bierze/ kosztuje; á podawszy mężowi ápetyt do skuszenia zaostrza: rozumiejąc/ że ukuszenie onego Jabłká nie było ták wielkim grzechem/ jáko jey Bog przed tym był przewieścił/ mowiąc do niey: **Jáko skoro jeść będziesz z drzewá zákazánego/ śmierćią umrzesz.** Genes. 2. v.17.
Lecz potym nędznicá doznáłá tego/ kiedy dla onego ukuszenia owocu zákazánego/ zesromocona/ wypędzona/ z wieczney ozdoby złupiona/ ták właśnie z Ráju/ jáko Dyabeł z niebá/ wypádłá. Y Myć R. M. stosujemy się przewrotney y zepsowáney Náturze pierwszey nászey Mátki Ewy. Bo izali się ze słowá Bożego dosyć nie násłuchámy tego? jáko nas Bog miłośierny/ **nie chcąc śmierći człowieká grzesznego/ ále żeby się náwroćił/ á żyw był** szczerze y życzliwie przez sługi swoje przestrzega y nápomina; ábyśmy pobożnie żyli/ á **jemu w świątobliwośći y spráwiedliwośći służyli:** á to naywięcey dla tego/ iż iesli swowolnie grzeszyć nie przestániemy; grzechy násze okrutnym dręczeniem piekielnym ná wieczne czásy będziemy płáćić muśieli: My jednák temu wszytkiemu wierzyć nie chcemy/ á życzliwe przestrogi/ ktorekolwiek Pan Bog do nas przez sługi swoje dziáła/ wzgardzamy; y owszem do wszelákiey swey woli y rospusty pochopnymi y skłonnymi będąc/ ode dniá do dniá im dáley tym bárzey/ lubo nas Bog nie pomáłu karze/ grzeszymy/ y gorszymi bywamy/ wedle onych słow Boskich: **Im bárzey karáni bywaćie/ tym bárzey grzeszyćie/** ták że one słowá słusznie mowić/ y exklámwáć możemy: Hac nostrâ ætate vitia nostra adeò crevêre; ut vix ullum misericordiæ divinæ locum nobis reliquisse videâtur! **Tego wieku nászego tákowych się grzechow/ y występkow między námi námnożyło/ że się nam miłośierdźia Bożego ná-**

Ezech. 33. v. 11.

Luc. 1. v. 71.

Esai. 1. v. 5.

Platina in vitâ Marcellini.

dźiewáć nie potrzebá! Ale juz podźmy do rzeczy
sámey. A ponieważem w przeszłym kázániu z tych słow
przeczytánych o pierwszym występku ogień gniewu Bo-
żego zápalajacym / to jest / o niezgodźie y niepokoju / we-
wszytkich stanich Chrześćiáńskich brozdzacym mowił á
o tymem punkćie mowę toczyć obiecał: Co czynić
mamy / gdyż niemal po wszytkich przećia-
gách pádołow źiemskich niepokoy Pánuje;
áby záśie pokoy pożądány berłá dostał / y o-
no szczęśliwie kierował? Przeto teraz o tey quæ-
styey rzecz moiá będźie:

Transitio ad Propositionem Cũ in præteritâ concione de primô irâ Dei accendente peccatô, nempe discordiâ in õnibus statib9 furente, egerimus: nũc σὺν Θεῷ hoc thema tractabimus; *Quid nobis agendum fiet, quo concordiã & pacem adquirere valeamus?* Votum.

Co w te niebespieczne czásy czynić mamy, ábyśmy lubego pokoju nábydź mogli?

Pánie Jezu / ktory nas woynámi y niepo-
kojámi teráznieyszymi dla grzechow y wy-
stępkow nászych y sądu twego spráwiedli-
wego kárzesz y náwiedzász / prośimy ćię ser-
decznie: Nie obchodź śię z námi według
złośći y niepráwośći nászych; ále według
twego wielkiego y nieogárnionego miłośier-
dźia. A poniewaź Ty sam Pánem y Xiąże-
ćiem pokoju iesteś; oddal że od nas te woy-
ny y záburzki ninieysze; á użycz nam pokoju
twego S. ábyśmy spokoyny / ćichy / y skro-
mny żywot we wszelákiey pobożnośći y uczći-
wośći tu ná świećie prowádząc / potym w

Krole-

Krolestwie twoim niebieskim / pokoju onego wiecznego záżywáć ; á zá wielkie y niewymowne dobrodzieystwá twoje duszne y cielesne wesołym sercem y rádosnymi usty w onym gronie wiernych y wybránych twoich ochotnie tobie dziekowáć mogli. Amen /

Tractatio.

IŻ Pokoy jest nieprzepłáconym y nieoszácowánym Kleynotem K. M. ktory po znájomości Bożey insze wszytkie rzeczy / ktorekolwiek są ná ziemi / nieprzeyzrzánym przećiągiem celuje / świadczy o tym Augustinus mowiąc: Tale bonum est bonum pacis, ut in rebus creatis nihil gratius soleat audiri: nil delectabilius concupisci; & nil utilius possideri, to jest / Tákowym dobrem jest dobro pokoju / że wrzeczách stworzonych nic milszego słyszáno nic roskosznieyszego pożądáno; y nic pożytecznieyszego nie może bydź opánowáno. Gdzie ábowiem pokoy kwitnie / tám wszytko we wszytkich stániech w pełniey zostáje / yszczesliwym trybem idźie. W Kośćiele Káznodźieje słowo Boże spokoynie przepowiedáją / y ludzi náuczáją / jáko żywotá wiecznego dostąpić máją. Ná Rátuszu Senátorowie sądy odpráwują / spráwiedliwośći przestrzegáją ; á pobożność / uczćiwość / y insze cnoty w wielkiey cenie y wadze máją. W stánie domowym czásu pokoju Rodzicy dziatki swoje w kárnośći / y bojáźni Bożey wychowywáją / y w wszytko dobre wpráwują ; á żywnośći z Bogiem nábywájąc / żywot swoy cnotliwie gnáruje. Lecz gdźie woyná y niepokoy Pánuje; wszytko upada / y jákoby leży. *Yztądći* „ *też Homerus pisze, że ná zbroi Achillesowey wyryte były dwie* „ *miástá : Jedno, w ktorym pokoy ; Drugie, w ktorym woyná* „ *byłá.*

Augustinus lib. 19. de civit. Dei c. 11. tomo. 5. Op. pag. 231.

Pax est thesaurus pretjo sissimus

1. In chorô.

2. In Forô.

3. In torô.

Homerus Contra Bellum est status deploratissimus.

była. W spokoynym mieśćie wesela odpráwuja, bánkietuia, táńcuja, dobrey myśli záżywája: sady miewája; spráwy ná Ratuszu przed śię biora: á krásomowcy, y uczeni ludźie w łáſce y powadze płuża. W drugim záśię mieśćje, ktore śię woyna kłoći, práwá w zgardzája, spráwiedliwość S. lekce poważája: Rodźice, Syny y Corki ich ná głowę wygładzája: nád ułomnym zgrzybiáłych stárcow, y máłych dźiatek motłochem okrutnym żelázem, nád budynkámi záś pożoga srożeja; y ták wszytkie rzeczy ogniem y mieczem spustoszone y zburzone leża.

1. In Ecclesiâ. 2. In Politiâ. 3. In Oeconomiâ.

Jż tedy woyná tákowych niewczáſow spráwczyna jeſt: **Coż nam wżdy w te niebeſpieczne czáſy czynić potrzebá/ ábyſmy lubego/ ukochánego/ y pożadánego pokoju nábydź mogli?**

Ad pacis adquisitionem duo requiruntur. I. Ardẽs oratio.

Naprzod. Ardenter oremus: Gorliwie y nabożnie modlićieſmy śie powinni/ gdyż modlitwá ſerdeczna y nabożna miedzy inſzymi ſłuży nam ad pacis adquiſitionẽ, & hoſtium profligationem: jáko pokoju utráconego záśie nábydź/ nieprzyjaćiołom náſzym wſtret czynić/ y one ná głowe poráźić/ y zhołdowáć mamy; Plus enim valet un⁹ ſanctus orãdo, quàm innumeri peccatores præliãdo, mowi Origenes: **Wiecey / powieda / waży jeden świety modlac śie / á niżeli niezliczone orſzaki żołnierży niepobożnych walczac.**

Origenes Homil. 22. in Num.

Przykłádow w Piśmie S. co niemiárá. Ná on czás/ gdy Synowie Jzráelſcy/ oczym Biblia S. w Wtorych Xiegách Moyzeſzowych opiewa/ w ſzránki bojowe z Amálekitámi byli weſzli: tedy Moyżeſz wſtápiwſzy ná gore podnośił rece ſwe ku niebu/ modlac śie Bogu; A gdy to uczynił / Jzraelitowie wygrawáli/ á Nieprzyjaćioły ſwoie geſtym trupem ná źiemie pokładali. Prorok Jzájaſz w Proroctwie ſwoim piſze: że kiedy Senácheryb Krol Aſſyriyſki ono zacne y po wſzytkim świećie ogłoſzone miáſto Jeruzálem woyſkiem ſwoim

Exodi. 17. v. 10. 11.

byt opa-

był opasał/ y zewsząd ściśnął: tedy Krol Ezechiasz/ krwá-
wego wyroku Marsá śię obawiájąc/ żeby mu śię bitwá Esai. 37. v.
źle nie száncowáłá; wypráwił poselstwo do Proroká 2. v. 4. v. 36.
Izáiaszá / prosząc go/ áby śię modlił Bogu zá ostatki lu-
du / ktore śię jeszcze w Izráelu znáydowáły: dał Bog
ucho modlitwie oney / y posłał ná odsiecz jednego z dwo-
rzan swoich niebieskich / ktory jedney nocy / sto osmdzie-
śiąt y pięć tysięcy żołnierzá / w obozie Nieprzyjácielskim
wygłádził y wymordował. Nuż też / gdy Moabitowie/
y Ammonitowie/ májąc po swym plecu inszych przymier- 2. Paralip.
cow / ktorzy śię do nich byli przyszyli / y jákoby w jedno 20. v. 1.
woysko sworowáli/ y ták woyská swoje dobrze byli nálud-
nili / z niezliczoną mnoszką przećiw Krolowi Jozáfáto-
wi wypáść myslili: Krol/ ponieważ mu śię przed oczy-
má obecna zgubá snowáłá; co uczynił? Vdał śię w mo-
dlitwie nabożney do Bogá/ mowiąc: **Pánie Boże** v. 3.
**Oycow nászych / izális Ty nie jest Bog ná nie-
bie / pánujac nád wszymi Krolestwy naro-
dow? á w ręku twoich jest moc y możność:
Y niemász ktoby śię mogł przećiwić Tobie?** v. 6.
**O Boże nász / izaż ich nie będziesz sądził? A-
bowiem w nas nie mász żadney mocy prze-
ćiw tákowey wielkośći / ktora przyszłá ná** v. 12.
**nas/ á nie wiemy/ co czynić mamy/ jedno o-
czy násze wznośimy ku Tobie.** Ktora to modli-
twa lubo krotka Jozáfát ták wiele spráwił/ że koncepty
y zámysły Nieprzyjaciol jego ná wniwecz zdáremnym zá- v. 22.
wziątkiem poszły; także postráchem jako psi pęcherzem v. 23.
z taboru wypłoszeni / sámiż śię mordowáli/ y od swoich
własnych rąk hániebnie poginęli.

Toż jeszcze y podźiśdźień Pánu Bogu czynić możno/ że on Adplicatio.
Nieprzyjaciele násze dziwnym y niewypowiedziánym spo-

sobem / y bez zbroyney reki gromić / rázić / y nas dawno pożądánym pokojem nádarzyć może: ieśli go jedno o to

Ps. 68. v. 2. goraco prosić bedziemy / mowiac z Dáwidem S. Exurgat DEUS & dissipentur inimici ejus: **Niech powstánie Bog / á beda rospłoszeni nieprzyjaćiele jego.**

Esai. 39. v. 8. Y z Krolem Ezechiaszem: **Niech bedzie pokoy bespieczeństwo zá czásow nászych.** Y z kośćiołem Bożym:

Cãtio Eccl.

Da pacem Domine
In diebus nostris:
Quia non est alius,
Qui pugnet pro nobis,
Nisi Tu DEUS noster.

to jest:

Day nam Pánie miłośćiwy
Pokoy pokiśmy tu żywi:
Boć nie jest żaden Bog inny
Coby bronił tey Kráiny
Jedno Ty sam Boże jedyny.

Occupatio. Ale rzeczesz: Wszák niemal co dźień progi domu Bożego náwiedzamy y u Bogá o pokoy supplikujemy; modlitwá jednák nászá u niego zgołá wagi nie ma. Ná to

Iacob. 4. v. 3 odpowieda Jákub S. w Liśćie swoim mowiac: **Prośićie / á nie bierzećie: dla te° że źle prośićie.** Jáko też

Basilius. y Basilius powiedźiał: Aut malè petiisti: aut non conducibilia petiisti; aut in oratione non perseverasti. **Kiedy ćie Bog / powieda / w modlitwie twojey nie wysłuchywa / ztad możesz poznáć: żeś śie álbo źle modlił: áboś o rzeczy niepożyteczne prosił; áboś w modlitwie nie wytrwał.** W tey

note mo-

note mowi też ono Hieronym S. Cui non datur, & qui non invenit, & cui non aperitur, apparet: quod non bene petierit, quæsierit, pulsaverit. **Komu nie bywa dano/ kiedy prosi/ kto nie nayduje kiedy szuka/ á komu nie bywa otworzono/ kiedy kołáce/ ztąd się pokázuje: że nie dobrze prosił/ szukał y kołátał.** Otoż maćie przyczynę/ czemu Bog modlitw nászych/ lubo go o pokoy prosimy/ nie wysłuchywa: źle się ábowiem modlimy. Dlatego chcemyli/ **áby modlitwá násza obłoki przeniknęłá/ á przed Májestat Páná Nawyższego przyszedszy/** nam pokoy S. u niego ziednáłá/ y uprosiłá: śiłumyż o to/ áby w sobie te násládujace requisita álbo potrzebne rzeczy miálá:

Hieronymus in c. 7. Matt. Tom. 9. pag. 23.

Syr. 35. v. 18.

Ad Orationē pacem impetrare volentem quatuor necessaria.

Naprzod Veram fidem: Wiárę prawdziwą/ **bez ktorey**/ jáko Duch S. w Liśćie do Zydow mowi/ **rzecz niepodobna áby się modlitwá násza Bogu podobáłá/ y wysłucháná byłá.** Y dlategoć też niektorzy ludźie/ choćia się modlą/ modlitwą swoją u Bogá nic zyskáć nie mogą; bo jey w prawdziwey wierze nie odpráwują/ áni w zásłudze y przyczynie Páná Jezusowey ufáją: á ono sam Zbáwićiel mowi: **Oczkolwiek będźiećie prosić Oycá w imię moie da wam.** A u tegoż Ewánielisty ná inszym mieyscu: **żaden nie przychodźi do Oycá/ ieno przez mię.** Co uważájac Augustinus powiedźiał: Oratio quæ non fit per Christum, non solùm non potest delere peccatum; sed etiam ipsa fit in peccatum. **Modlitwá/ pry/ ktora się nie dźieje przez Krystusá/ nie tylko nie może zgłádźić grzechu; ále też sámá stawa się grzechym.** A ták kto wiáry prawdźiwey w Krystusá Páná

I. Fides vera.

Heb. 11. v. 6.

Joh. 16. v. 23.

Joh. 14. v. 6.

Augustin. in Psal. 108.

przy modlitwie swojey nie ma / á w zasłudze y przyczy-
nie jego nie ufa; ten luboby śię wednie y w nocy ustá-
wicznie modlił: á wszákżeby modlitwa swoja nic zgołá u
Bogá nie spráwił. *Jako tego jáśny przykład cytuje Euse-
bius o Márku Aureliuśie Cesarzu Rzymskim, y o Bráćie je-
go Antoninie; że gdy śię woyną byli oburzyli przećiw Ger-
mánom y Sármátom: tedy tákowa wielka spieká y posuszá sro-
ga byłá przypádłá, że nigdźicy wody ználeść nie możono.
Ná zájutrz mieli śię ná Nieprzyjáćielá z orężem rozwodźić;
y wzywáli Bogow swoich Oycowskich o pomoc. Lecz ponie-
waż modlitwy ich w prożne wiátry poszły, nie dostapiwszy od
nich pomocy, przywołáli do siebie połku Chrześćiáńskiego, pro-
sząc, áby w onym prágnieniu Bogá swego Chrześćiáńskiego o
rátunek wzywáli: Bo pięć dni wody nie mieli. Coż śię stało?
skoro tylko szeregi woyská Chrześćiáńskiego ná źiemię upádły,
á modlitwa serdeczna do niebá zákołátáły; záraz od Bogá ze-
słány rátunek przyśpieszył: y deszcz náder źimny spadł ná woy-
sko Rzymskie, á ná Nieprzyjáćielá grad podobny ogniu, y gro-
my uderzyły: od ktorych wszyscy gęstym trupem ná źiemię
poupadáli, y márnie poginęli; Y ták od onego czásu on połk
Chrześćiáński legionem fulminatricem połkiem piorunowym názywano. Zkad potym Cesarz Aurelius przyczynę
wźiawszy w jednym liśćie do Senátu Rzymskiego pisánym, te
słowá położył: Credibile est Christianos, licet eos impios existimemus, DEUM pro munimento in pectore habere. Jest
rzecz wiáry godna, że Chrześćiánie, lubo je zá niezbożne mamy y poczytamy, Bogá zá obronę w sercu
swoim máją. Wcyćie, co modlitwá z wiáry pochodzaca
spráwiłá? Co śię y z tego przykłádu znáczy.*

Eusebius lib.5.cap.5. Capitol. Dion. Tert. in Apol. & ad Scap. Orosius.

*Caliphus Krol Tátárski umyślił był czásu jednogo z Kro-
lestwá swego wszytkie Krześćiány od wielkiego do máłego wy-*

Videatur Vincentius in Speculô historiali de Caliphô

świecić,

świećić, bá do máłego ſczętu wyplenić y wyniſczyć. Oczym
gdy iden z Senátorow jego záwietrzył; ſmákował ſobie náder Itē Aplha-
ten záwźiatek Krolewſki, y był Krolowi podżogą do tego mo- betum Hi-
wiąc: Ja W. K. M. nauczę, jáko Krześćiány z Ewánieliey ſtorieū ex
ich przekonáć y przeświadczyć możeſz, że Religia ich jeſt Diſcip. de
błędna y fáłſzywa. Máją jákiś wyrok Bogá ſwojego, że gdy- Tempore.
by Chrześćiánin nie wątpił, y do jákiey gory rzekł: Przey-
dźi ztámtąd, á wrzuć śię w morze, á przeydźie. Matth. 17. v. 20.
Tá ſtuká poſzłá w ſmák Tyránowi, y dał wſzytkim Chrześćiá- Luc. 17. v. 6.
nom nápewny dźień pozew, pytájąc ich: Jesliby wſzytkie ſło- Marc. 11. v. 23.
wá Bogá ich Kryſtuſá prawdźiwe y nie omylne były? Gdy mu Pſ. 33. v. 4.
tym zápłáćili: że wſzytko, co on kolwiek uſty ſwymi S. wy- Joh. 14. v. 6.
rzekł, jeſt ſczyra y nie pochybna prawda; náwet on ſam jeſt Num. 23. v. 19.
prawda, y kłamáć nie umie; Rzekł Krol: Dobrze, dowiem Ebr. v. 18.
śię ja tego teraz, á ukazawſzy ná gorę przy morzu leżącą,
tych ſłow zážył: Jesli mi tę gorę wobroćie dźieśiąći dni z
mieyſcá poruſzyćie, ták, że śię bez rąk ludzkich ſámá dobro-
wolnie w morze wrzući: tedy ztąd poznam, iż Bog wáſz jeſt Bo-
giem prawdźiwym; Jezli nie, jeſt kłámcą, ſzybałym y máchle-
rzem. A wy Chrześćiánie ieſteśćie oſzuſtámi y zdraycámi. Y dla
tego ná mięsne játki oſadzeni, odemnie y od ludu mojego hánie-
bnie żelázem pobići leżeć będźiećie. Co ſłyſząc Chrześćiá-
nie, ulękli śię nie pomáłu onego ſurowego dekretu Krolew-
ſkiego: Nie dośmiwáli ábowiem u Bogá modlitwą śię doma-
gáć, áby dla nich nowe jákie cudá czynił: Ale ponieważ
to nie tylko o onych, o żony y dźiatki ich, ále też o chwałę
Bożą y o Máieſtat Syná Bożego ſzło: Przeto upomináli Ká-
płáni lud do pokuty y modlitwy gorliwey, áby im Pan Kryſtus
ná pomoc przybywſzy, onych dla imienia y chwały ſwojey rá-
towáć, y prawdę ſłowá ſwego S. cudem konfirmowáć y ztwir-
dźić raczył. Skoro tedy dźiewiąty dźień náſtąpił: tedy ie-

„ *dnemu kápłanowi ná modlitwie trwájacemu Pan Bog we śnie*
„ *objáwił, że Kryſtus Pan jáko prawdźiwy cudotworcá on cud*
„ *wykonáć zechćiał: á jednooki Szwiec te słowá do gory mowić*
„ *miał, ktoryć śię w prawdźie do tego niegodnym bydź uzna-*
„ *wał, y zá wielkiego grzeſzniká poczytał; Ale iż mu to było*
„ *nákazáno, wykonał to chętliwie. A gdy dźieśiaty dźień przy-*
„ *był: Krol Caliph' ſtánał po jedney ſtronie z zbroynymi Tátárámi*
„ *ſwymi, ktorzy zátárczywymi będac ná wytaczánie niewinney*
„ *krwie Krześćiáńſkiey, gotowi byli zgromádzone Chrześćiány*
„ *ná ſwoie złoczynne ſzáble bráć, y okrutnie mordawáć: Bo mie-*
„ *li ten cud zá niepodobny. Chrześćiánie záśię z drugiey ſtro-*
„ *ny ſtánęli, á ze drżeniem y bojáźnią Bogu śię modlili. Náoſtá-*
„ *tek z groná onych Chrześćian wyſtąpiwſzy on ſzwiec, upadł ná*
„ *koláná ſwoie, y głoſem wielkim do Páná Kryſtuſá wołał; áby*
„ *prawdę słowá ſwego S. potwirdźić, chwały imienia ſwego bro-*
„ *nić, á niewiernikom moc ſwoię Boſką pokazáć raczył: Pow-*
„ *ſtał potym, y roſkazał oney gorze w imieniu Páná Kryſtuſo-*
„ *wym do morża śię wrzućić. Y ták śię oná gorá poruſzyłá, y z*
„ *wielkim ſzeleſtem ná ſztuki roſpadſzy, do morzá śię wrzućiłá.*
„ *Dźiało śię to, jáko o tym dawnych ſpraw wiáry godni ſzpiegowie*
„ *piſzą, Roku po Národzeniu Bożym tyśiacnego dwuſetnego*
„ *dwudźieſtego piatego.* Ztąd poznáć możemy/ że kiedyby śię ći Chrześćiánie przy modlitwie ſwoiey prawdźiwą wiárą Kryſtuſá Páná mocno nie byli trzymáli: iśćieby tákowego wielkiego cudu nigdy nie byli uproſili. I My tákże R. M. iezli u Bogá pokoy S. ziednáć chcemy/ prawdźiwą mocną wiárę przy modlitwie náſzey mieymy; Boć/ jáko mowi Prorok Jeremiaſz; **Oczy Páńſkie pátrzáją ná wiárę á co śię bez wiáry dźieje/ grzechem jeſt.** Wiedźiał o tym dobrze Jozáfát/ że modlitwá wiáry potrzebuje/ y dlategoć też upomina lud ſwoy

Uſo Adhortatorius.

Jerm. 5. v. 3. Rom. 14. v. 23.

y woy-

y woyſko ſwe do wiáry mowiac: Wierzćieß w Páná Bogá wáßego/ á badzćie ſercá dobre°/ wierzćieß też y Prorokom jego/ á bedzie śie wam ßcześćiło. Miſtrz do Zydow wſpominájac one Bohátyry/ y Hetmány ſtározakonne/ pokázuje to/ że oni wiára znośili y gromili woyſká Nieprzyjaćielſkie; bo wyliczájac tám porzadnie/ Gedeoná/ Báraká/ Sámſoná/ Jeſte/ Dawidá/ y Sámuelá/ mowi: Wiára zwyćiężyli Kroleſtwá. Y troche niżey: Wiára uchodzili oſtrza mieczow/ mocnymi śie ſtali z niemocnych/ mężnymi bywáli ná woynie/ woyſká cudzoziemſkie do ućieczki przywiedli. A ták y my w te czáſy nieſpokoyne w modlitwách nabożnych do Bogá przyſtepuymy/ á wierzacymi ſercy mowmy: Przyſtapmyß z ufnośćia przed ſtolice chwały/ ábyſmy doſtapili miłośierdzia/ y łáſke ználeźli ku pomocy czáſu potrzebnego.

2. Paralip. 20. v. 20.

Hebr. 11. v. 32.

v. 33.

v. 34.

Heb. 4. v. 16.

Podrugie/ prágniemyli/ áby nam Pan Bog pokoy S. przywroćił/ modlitwá náßá ma w ſobie zamykáć Seriam converſionem: Szczere y ſerdeczne do Bogá náwrocenie śie; Jáko ábowiem on ślepy mowi: Wiemy że Bog grzeßnikow nie wyſłuchywa/ jedno tego/ ktory jeſt chwalca Bożym/ á wola jego czyni tego wyſłuchawa. A ſam Bog u Proroká Ezájáßá powiedział: Gdy rece wáße do mie wyćiagáć bedziećie/ ſkryje oblicze moie przed wámi: á kiedy śie długimi modlitwámi zá-

2. Converſio ſeria.

Joh. 9. v. 31.

Esai. 1. v. 15. 16. 17.

24. mi zábáwiáć będziećie / nie wysłucham was: Bo ręce wáſze ſą pełne krwie. Omyjćież śię / á czyſtymi bądźćie; Odrzuććie wſzelką złość od oblicznośći mojey: Przeſtáńćie źle czynić / á uczćie śię dobrze czynić. Z ktorych to słow Boſkiech te° śię uczymy / iż jeśli źle czynić nie przeſtániemy: modlitwámi náſzymi u Bogá zgołá pokoju nie uprośiemy; gdyż przy modlitwie pokutującego / pobożnego / y ſkruſzonego ſercá potrzebá / wedle onych słow Niniwitow / kiedy jedni do drugich mowią: Wyrzuć káżdy złość / ktora jeſt w ręku jego / y wołaymy mocno do Páná / ábyſmy nie poginęli. Ná toćby mieli pámiętáć oni ſwowolni grzeſznicy / ktorych Dyabeł ták záślepił y oczy im zámydlił / iż choćiaby juz podobno przed oczymá piekło gorące widźieli; áwſzakżeby śię ráczey z Szátány brátáli / y w kátuſzy oney piekiebney wiecznymi láty wieczne y nieſkończone męki podeymowáli / niżliby grzeſzyć przeſtáć mieli. Záczym juz ono Proroctwo Kryſtuſowe ſkutek ſwoy wźięło / kiedy u Mattheuſzá S. mowi: Rozmnoży śię nieprawość. Dobrześ powiedźiał Zbáwićielu! Bo kiedyż śię ludźie więtſzymi grzechámi parali / jáko teraz? Widźiemy / jáko ogień gniewu Bożego námi ſrodze gore: Doznawamy tego ná oko / jáko śię zápálczywość Páńſka nád námi roſpáliłá! Mielibyſmy pokutowáć / y grzechy náſze gorzkimi łzámi polewáć; Alec Bog widźi jáko pokutujemy! Dla tego / kiedyż tedyż / (Day Boże / żeby tá moja práktyká zwiatrem leciáłá!) ſpełni śię ná nas oná grozą Zbáwićielowá: Niſi pœnitentiam egeritis: omnes ſimiliter peribitis; Jeśli pokutowáć nie będźiećie: wſzyſcy ták poginiećie / gdyż Creſcentibus delictis creſcunt pœnæ: Gdy grzechy gorę biorą / wzmá-

Uſus Informatorius.

Jon.3.v.8.9

Matth.24. v.12.

Luc.13.v.3.

Auguſtin9 Serm de Temp.211.

ra / wzmagája śię y karánia. Czym śię to dźieje K. M. że w Slaſku naßym ná niektorych mieyſcách już wßytko niemal popuſtoßono y wniwecz obrocono/ ták że gdźie pierwey ludne y ozdobne wśi były ; gdźie pierwey ludźie máietni mießkáli ; teraz y człowieczká náwet y biednego pſá nie uyzrzyß? Tym : że poki wpokoju Spánoßeni byli ; poki śię dobrze mieli/ y we wßelákich doſtátkách opływáli ; poty Bogá śię nie báli/ w zbrodniach rozmáitych żyli : á grzechow ſwoich/ lubo to dobrze wiedźieli że nimi Boga y Majeſtat jego święty obrażáli / gorącymi łzámi nie polewáli / áni zá nie ſerdecznie żáłowáli. Dla tegoć też P. Bog już dáley ná złośći/ y nieprawośći ich pátrząc niemogł: á onych teraz ták pokarał/ że zá ſwe máją/ y gniew Boży gorający rzeczą ſámą czują. Y nam ći śię teo obawiáć trzebá żeby kiedyż tedyż tákowe karánie Boſkie ná nas nie przypádło : ponieważ y my ſwowolnymi grzechámi przećiw Pánu Bogu y przykazániom jego uſtáwicznie wierzgamy : á aż nazbyt beſpiecznie żyjąc / o pokućie S. nie myślemy ; trzebá śię nam/ mowię/ záprawdę obawiáć / żebyſmy onych ſłow z Proroká Micheaßá w krotkim czáśie mowić nie muśieli : **My práwie z** Mich.2.v.4. **gruntu poburzeni jeſteſmy** ; boć jáko poſpolićie mawiamy :

Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Kiedy u ſąśiádá gore/ y Ty śię ogniá Spodźieway. Ponieważ tedy u Sąśiádow náßych gore ; bá już ná wielu mieyſcách jákoby zgorzáło/ to jeſt : Gdyż już Sąśiedźi naßy ſą poburzeni/ y práwie z gruntu wynißczyni : Y my podobno (czego nas Boże łáſkáwie uchoway) tego doznamy : zgołá śię ábowiem upámiętáć nie chcemy. Oto Káznodźieje ná wßytkich káthedrách **wołáją / y** Esai.58.v.1. **głoſy ſwoie ják trąbę wynoßąc** / do pokuty nápomináją! Lecz jákoby ludźie źli y niezbożni tákowe Káznodźiey-

znodźiey-

znodzieyſkie nápominánia y przeſtrogi przyjmowáli/ Bogu to y niektorym cnotliwym y bogoboynym ludziom wiádomo. O jákie grzechy nie tylko przećiw pierwſzey/ ále y przećiw wtorey tablicy przykazań Bożych miedzy námi brożdża! A wżdy nam Bog ma bydź miłośćiw? Bedziemy podobno (day Boże/ jáko wyżey tego votum záżywam/ áby to moje proroctwo w prożne wiátry poſzło) słowa przerzeczone z Proroká Micheaſzá w krotce mowić: **My jeſteśmy práwie z gruntu poburzeni / y polá náſze przyſzły w dział Nieprzyjaćielowi;** bá już ten Prognoſtyk Prorocki do effektu przyſzedł/ gdyż w te trwożliwe y niebeſpieczne cząſy Rolnicy pol álbo rol ſwoich w mocy ſwey nie máją. Nie wolno wyjácháć/ kiedy chceſz: Nie wolno oráć/ áni śiać/ kiedy chceſz; Czemu? **Polá náſze przyſzły w dział Nieprzyjáćielowi.** Dobrze mowiſz Proroku! Już śie teraz ábowiem żołnierz z Rolnikiem dzieli; Y owſzem śmiele rzec mogę: że wiecey żołnierz z pola bierze/ niż ubogi chłopek/ ktoryby mogł mieć żywnośći ná długi czás z tego/ co żołnierze/ á oſobliwie/ gdy śie ná leży báwią/ zá tydzień/ bá zá jeden dzień potrawią. A tego wſzytkiego grzechy náſze ſą przyczyną; Za czym nie ná Bogá/ ále ná nas ſámych/ ná złość y krnabrność/ na upor y niepoſłuſzeńſtwo náſze nárzekaymy/ że tákowym plagom y kaźniom podlegamy. Pierwey jáko jeſzcze miedzy nami tákowe zámieſzáne czáſy/ y záwieruchy wojenne nie były/ ludzie dáleko pobożnieyſzy y świątobliwſzy żywot/ niżeli teraz wiodą/ wiedli; Nie było ſłycháć o tákowych ſproſnych y brzydkich wyſtepkách/ jákie śie teraz o uſzy otracáją. Przyznáć mi to ſámi muśićie/ Słuchácze mili/ że tu u nas przed tym tákowe bluźnierſtwá/ klatwy/ obżárſtwá/ pijáńſtwa/ wſzeteczeńſtwá/ nierządy/ zdrády/ łákomſtwo/ obmowiſká/ plotki y poswarzy nie pánowáły/ jáko teraz (ah nieſtetyż) pánują. Aczegoż teraz wiecey jáko tákowych zbrodni miedzy námi; Prze-

mi. Przeto nie cuduymy śię / że nam Bog pokoju lubego dáć nie chce; Nie dziwuymy śię / mowię / iż ogień gniewu Bożego rozżarzony ták bárzo pała. Alec / jáko Łácinnicy mowią : Surdo narratur Fabula; Mow Ty Xięże / cokolwiek Bog mowić roſkázuje : **Podnoś głos** Eſai.58.v.1.
twoy jáko trąbę; Vpominay / przeſtrzegay / karz / ſtrofuy / przećię náſzy / jáko poſpolićie przypowiádáją / po ſtáremu **Bártek:** á nápominánia náſze 2. Tim. 4. v. 2.
káznodzieyſkie / y życzliwe przeſtrogi ták wiele płácą / jáko kiedybyś groch ná śćiánę miotał / y z motyka ná słońce śię porywał. Dlategoć też / ponieważ nas żadne grozy y nápominánia Boſkie zináczyć nie mogą; lubo śię o Tim.2.v.15.
pokoy modlimy / Bog modlitw náſzych do uſzu ſwoich przypuśćić nie chce; gdyż on / jáko mowi Dawid S. peccatores odit, **grzeſznikámi śię brzydźi:** Y ták grzechy náſze ſą jákoby cegle y zamki niejákie ktorymi ſobie ſwowolnie niebo zápierámy / bá zámykamy / ták / że modlitwy náſze Pſal. 5. v. 6.
obłokow / jáko mowi mąż Boży Syrách / **przeniknąć nie mogą.** Nuż tedy R. M. prágniemyli pokoju miłego Syr.35.v.18.
doſtąpić / pokutuymy / á modlitwy náſze ſkruſzonym ſercem Adhortat.
odpráwuymy: Náwroćmy śię do Bogá My nędznicy / obaczmy śię my mizerne muchy; obroćmy śię do Bogá / á on Zach.1.v.3.
śię też do nas z łáſka ſwoją S. obroći / jáko ono ſam mowi: **Podź do mie owo ćię ochłodzę wodą żywotá wiecznego: Owo ćię poćieſzę obietnicámi miłośierdźia ſwego: Owo ćię nigdy nie opuſzczę / jáko miłośierna Mátká w dźiecznego dźiećiątká ſwego.** Malach. 3. v.7. & 18. Matth. 11. v. 28. Eſai. 49. v. 15.

Lecz / lubo nam Pan Bog tákowy łáſkáwy áffekt y miłośierne ſerce ſwe ofiáruie / y do nas z Proroká Jeremiaſzá mowi: **Wnętrznośći moje wzruſzyły śię nád tobą / á będęć miłośćiw:** znáyduja śię jednák Jerem. 1. v: 20.
tákowi zátwárdźiáli ludźie miedzy námi / ktorzy tákową

łáſką

 káſka Boża gárdząc/ Kryſtuſá Páná w ſługách ſwoich mowiącego ſłucháć nie chcą; y mogą o nich rzeczone bydź one ſłowá Prorockie: Serce ſwe zátwárdźili jáko Adámántyn/ iżby nie ſłucháli zakonu/ y ſłow/ ktore Pan zaſtępow poſyłał przez Duchá ſwojego/ y przez poſługę dawnych ſwych Prorokow. Záczym też P. Bog ná tákowe zákámiáłe ludźi u Proroká Ezájaſzá wołá mowiąc: Słuchaycie mię wy/ coiesteście sercá zátwárdzonego. Chceſz wiedźieć człowiecze/ czemu Pan Kryſtus ná Krzyżu wołał? dla tego/ áby tym dáley był ſłyſzány. Adſcendit arborem, mowi on ſtárożytny Doktor kośćielny Bernhárdus/ ut ab omnibus videretur; clamavit, ut ab omnibus audiretur: flevit, ut quilibet compateretur: to jeſt; Kryſtus Pán wſtąpił ná drzewo krzyżowe/ áby go káżdy widźiał; wołał/ áby go káżdy ſłyſzał: płákał/ áby káżdy z nim compaſſyą y pożáłowánie miał. O quot hodie ſurdi ſunt, qui non audiunt vocem, quam inſenſibilia elementa audiuerunt, exklámuje tenże Pater! O ják dźiś wiele tákowych głuchych/ ktorzy nie ſłucháją głoſu Kryſtuſowego ktore° bezrozumne y ſmyſłu nie májące żywioły ſłucháły! Audivit ſol, & obſcuratus eſt: Audivit lapis, & diviſus eſt: Audivit Terra, & tremuit: Audivit peccator, & non compunctus eſt! Słyſzáło słońce/ y zácmiło śię: Słyſzał kámień/ á roſpadł śię; Słyſzáłá źiemiá/ á zátrzęſłá śię. A Ty grzeſzniku zákámiáły/ choćia głos Kryſtuſow ſłyſzyſz/ przećię śię upámiętáć nie chceſz! Przeto te twory bezro-

Zach. 7. v. 12.

Eſai. 46. v. 12.

Bernhard.

ry bezrozumne/ ktore śie głosu Krystusowego/ kiedy ná krzyżu wiśiał/ ták bárzo lękáły/ oskárżą ćie potym przed sądem Bożym. Ty grzeszniku zátwárdźiáły/ ktory w grzechách rozmáitych żyjesz/ á do Bogá śie náwroćić nie chcesz: náwet y te Kámienie y cegły/ ktore są w tym Kośćiele ná ćie skárżyć będą/ człowiecze zákámiáły/ żes P. Krystusá/ ćiebie przez sługi swoje do pokuty nápominającego/ słucháć zbraniał śie. Potrzećie / áby nas Pan Bog pokojem nádárzył/ modlitwá násza ma w sobie záwieráć Cum proximô reconciliationem, & offensarum condonationem; ábyśmy śie z bliźnim nászym jednáli / y onemu występy jego z sercá odpuszczáli: Kto ábowiem ma zájątrzone y zájuszone serce przećiw bliźniemu swemu/ ten może iśćie wiedźieć / że modlitwá jego kiedy śie modlić będźie repulsę odnieśie/ y wysłucháná nie będźie/ jáko ono sam Zbáwićiel mowi: **Kiedy śię modlićie/ odpuszczayćie/ ieśli co przećiw komu maćie/ aby y Oćiec wász niebieski odpuśćił wam przestępstwá wásze.** A ná inszym mieyscu: **Kiedy ofiárujesz dar twoy/ ná ołtarzu/ á tám byś sobie wspomniał/ że bliźni twoy ma nieco przećiwko tobie/ zostawże tám dar twoy: Idź pojednay śie z Brátem twoim/ á potym przyszedszy ofiáruy dar twoy.** Oto tu słyszysz człowiecze/ że ćie Krystus Pan życzliwie jáko przyjáćiel miły upomina/ ábyś śie pierwey/ niż do nabożeństwá przystąpisz/ z bliźnim twoim pojednał. *Piszą o Senatorách Weneckich, że gdy ná Ratusz iść máją, z sobą śię jednáją, jedni drugim odprászáją, y wszytkie nieznaski z sercá uprzątáją; á to dla tego, áby im Bog w rádách y záwźiatkách ich złáski swey błogosłáwić raczył.* Dobry to y chwalebny zwyczay! Lecz o ják dáleko więcey Krześćiánie to czynić powinni/ kiedy do Kośćiołá ná służbę Bożą idą/

3. Cũ proximô recõciliatio, & offensarũ condonatio mutua Usus Infor.

Mar. 11. v. 25.

Matth. 5. v. 24. 25.

 áby śię

dby śię z bliźnim ſwoim iednáli/ á gniew y zápálczywość
wßelką z ſercá wyrzucáli: żeby ták w modlitwách y nabo-
żeńſtwie ſwoim przeßkodzeni nie byli: Ale ná to nie pá-
miętáją owi/ ktorzy lubo śię z bliźnim ſwoim gniewáją;
przećię do Kośćiołá chodzą/ Bogu śię modlą/ śpiewá-
ją/ Kazań ſłucháją/ do ſtołu Bożego przyſtępują/ y inße
powinnośći Krześćiáńſtwá ſwego wykonywáją; á te-
go/ że nabożeńſtwo ich Bogu w ſmák nie idźie/ nie uwa-
żáją/ ponieważ/ jáko ſam Zbáwićiel mowi: Non rixoſi, ſed
Matth. 5. v. pacifici ſunt beati, **nie ſwárliwi/ ále ſpokoyni ſą**
9. **błogoſłáwieni.** Choćbyś Ty człowiecze tákowy/ kto-
ry ono z bliźnim twoim zaśćie máiąc/ w gniewie y zá-
pálczywośći uſtáwiczney z nim żyieß/ we dnie y w nocy ná
źiemi ná obliczu twoim w świątnicy Páńſkiey leżał/ y
modły twoje odpráwowáł: toby iednák wßytko przed
Máieſtatem Bogá twojego zgołá żadney wagi nie miá-
ło; bobyś bez obrázy ſumnienia twego onych ſłow z mo-
Matth. 6. dlitwy Páńſkiey mowić nie mogł: **Oycze/ odpuść**
v. 12. **nam náße winy/ jáko y my odpußczamy ná-**
ßym winowáycom. Słucháyćie Wy gniewliwi lu-
dźie/ ktorzy ono ránkor przećiw bliźniemu wáßemu w
ſercu chowájąc/ z nim śię gniewaćie/ y jednáć śię nie
chcećie: jáko ſobie on Krol z onym ſługą ſwoim/ ktory
ſpołtowárzyßowi ſwojemu ſtu großy odpuśćić nie chćiał/
Matth. 18. okrutnie poſtąpił; zwłaßczá/ oddał go Kátom/ aż zápłá-
v. 28. v. 34. ćił/ co był winien. **Tákći y Oćiec moy niebieſki/**
35. mowi Kryſtus Pan/ **uczyni wam/ iezli nie odpu-**
śćićie ieden káżdy Brátu ſwemu/ (bliźniemu
ſwemu) **z ſerc wáßych wyſtępkow ich.** Ad hoc
Hieronym. magnum tonitru, exclamuje Hieronym S. qui non expergi-
ſcit, non vivit, ſed mortuus eſt: **Od tych ſtráßliwych**
piorunowych ſłow Kryſtuſowych/ kto śię nie
ocući/ ten nie żyie/ ále umárł! Że te-

Że tedy u Bogá do tych miast pokoju uprośić nie mo-
żemy/ tym śię to/ miedzy inszymi przyczynámi/ dzieje/ że
z zágniewánym sercem modlitwy násze odpráwujemy. V-
pámiętay śię/ **przez miłośierdzie Boże ćię proszę** Rom.12.v.1
Ty záiatrzonego sercá człowiecze/ á jesli nie chcesz dla po-
koju doczesnego/ tedy wżdy dla onego pokoju wiecznego/ 1. Usus Adhortatorius.
y dusznego zbáwienia twego z bliźnim twoim śię jednay.
Kiedyby ćię Bog w gniewie twoim/ ktory masz z bliźnim
twoim/ z tym świátem rozćiął/ Coć śię zda: Jestliby Re-
jestrá Boże imię twe w śię przyjęły? Zadna miárá. A ták
poniewaz nie wiesz pewney godzinki/ kiedybyś mogł du-
sze twą wykonáć: jednay śię z bliźnim twoim/ poki jeszcze
zdrowie słuzy y płuzy / żebyś ták przed śmierćią two-
ją / w zgodzie / w miłośći / y jednośći z nim zyć mogł. A
jesli masz tákiego upornego Przećiwniká/ ktory twárdego
kárku będąc / z tobą śię jednáć nie chce; porucz to Bogu/
y pámiętay ná ono/ co nápisał Augustyn S. Si Tu humili- Augustinus.
ter, & verô corde proximum tuum perijsti, & Tibi remittere
non vult, noli esse solicitus: Interpella Dominum, & Tibi suf-
ficiet. **Jesliś/ powieda / pokornie y z práwe-
go sercá bliźniego twego o odpuszczenie pro-
śił / á on Tobie odpuśćić nie chce/ nie frásuy
śię o to; Modl śię Pánu/ á dosyć ći ná tym
będzie.** Pytam ćię człowiecze/ ktory śię z bliźnim two-
im gniewasz / z jákim sumnieniem Bogu śię modlić mo-
żesz? Wiec Bogá prosisz/ ábyć odpuśćił: á Ty bliźniemu
twemu odpuśćić nie chcesz? **Ey nie żártuy z Bo-** Gal.6.v.7.
giem / boć on nie bywa náśmiewan / powie-
dział Apostoł S.

Si scis, mowi *Nazianzenus, alijs debere Te Mortalibus;* Nanzianzenus.
Aliosque nævos tuos Tibi remittere;
In alios & Tu utare mansvetudine:

Immites

to jest:

Jeśli wieß / że odpuścić maß spolbrátu twemu/
A że y twe wystepki tobie grzeßacemu
Odpußza bliźni twoy ; Y Ty toż czyń onemu
Bog odpußcza temu/ co przebacza bliźniemu.

Wprawdzieć widzi śie to drugiemu/ że to jedno grzeßek / gniewáć śie z bliźnim swoim/ á tego nie rozważa/ że kto śie z bliźnim swoim gniewa / Bog śie wzájem przeciwko niemu gniewem zápala. Nie ważże sobie lekce / ieźlić dußne zbáwienie miłe / Ty człowiecze gniewliwy tego káznodzieyskiego nápominánia / y życzliwey przestrogi mojey ; á nie gniewáy śie z bliźnim twoim / jáko ćię sam Zbáwićiel od tego odwodzi / temerè lekkomyślnie. Oto maß/ káznodzieje : Maß zwirzchność ; Maß dobre przyjacioły twoje/ ktorych niby srzodkow niejákich do tego záżyć możeß/ áby wßelaki gniew / wßelakie nieznáski miedzy toba y bliźnim twoim umartwione były. Coż potym odpowieß Krystusowi sedziemu onemu/ sprawiedliwemu kiedy/ná onym wálnym y Generálnym sadzie swoim pytáć y exáminowáć cie bedzie mowiac : Wiedziałeś żeś śie lekkomyślnie nie miał gniewáć z bliźnim twoim? A Ty odpowieß : Wiedziałem Pánie. Wiedziałeś/ żeś śie znim jednáć miał? Wiedziałem. Wiedziałeś/ że żaden z bliźnim swoim w gniewie żyiacy niemiał bydź zbáwion? Wiedziałem. A czemużeś woley mojey nie konał? **Idźże tedy do onego więźienia/ z ktorego nie wynidźieß/ aże zápłáćiß do ostátniego pieniażká. Bo sługá wiedzac wola Páná swego/ á nie spráwował śie ták/ áni czynił wedle woli jego/ wielce karan bedzie.**

Matt. 5. v. 22.

Matt. 5. v. 25. 26.

Luc. 12. v. 47.

A ták ieśli tu w tey gestwie miedzy námi jest ktory

tákowy / ktory śię z bliznim ſwoim nieſłuſznie y bez wſzelákiey przyczyny tymi czáſy gniewał, y ieſzcze gniewa; Niechże śie / jákom pierwey rzekł / iezli nie chce dlatego czeſnego / tedy wżdy dla onego wiecznego pokoju / dla duſznego ſwego zbáwienia upámięta. Lepiey / że śie w tym żywocie z Adwerſarzem ſwym poiedna / nizliby śie dopiero potym ná onym świecie znim jednáć miał: Bo tám nie będzie mieyſca / áni czáſu do jednánia śie: **Jáko drzewo pádnie / tákći leżeć będzie. Tu / tu / pokiś w drodze /** jáko mowi Kryſtus Pan / t. i. poki żyieſz / **bądź powolny przećiwnikowi twymu / żeby ćię ſnadź przećiwnik twoy nie podał Sędnemu / á Sędziá ſłudze / á wrzuconbyś był do więźienia. Záprawdę powiedam Tobie / nie wynidźieſz ztámtąd / áże zápłáćiſz do oſtátnieo pieniązká.** Ecel. 11. v. 3. Matt. 6. v. 25. 26.

Po czwarte / chcemyli lubomiłego pokoju nábydź / modlitwá náſzá powinná w ſobie mieć Proximi dilectionem, ſczera y nie obłudna przećiw bliźniemu miłość: ábyſmy bliźniego náſzego uprzeymie miłujac / onemu dobrze w niedoſtátku jego czynili / y uczynki miłośierdźia czáſu potrzeby chętnie pokázowáli; jáko ábowiem Duch Páńſki w Przypowieśćiách Salomonowych mowi: **Kto zátula ucho ſwoie ná głos ubogiego / będźie y on wołał / á wyſłuchan nie będźie.** *Co uważał on pobożny Ceſarz Ferdinand, do ktorego gdy Pokojowy czáſu jednego nie chćiał z ſupplikácyą ubogiey wdowy przypuśćić; poſtrzegł tego jákoś, y záwoławſzy do ſiebie, zgromił go mowiąc:* **Zle czyniſz, iż ludźiom utrapionym do mnie iść zábraniaſz: Bo iesli my ubogich ludźi ſłucháć nie będźiemy: tedyć y nas Bog wołájacych** 4. Proximi dilectio ſinceră. Uſus Infor. Prov. 21. v. 13. Mich. Sachſ. par. 4. pag. 355.

 nie wyſlucha. Y dobrzeć Auguſtyn S. mowi: Hæ ſunt dvæ alæ orationis, quibus volat ad DEUM: ſi ignoſcis delinquenti, & donas egenti. **Te ſą dwie ſkrzydłá modlitwy prawdziwey/ ktorymi leći do Bogá: Jesli odpuſzczaſz wyſtepnemu/ á dawaſz potrzebujacemu.** Dla tego/ że modlitwa náſza u Bogá pokoju wydzwignać nie możemy/ przyczyna tego miedzy inſzymi jeſt Dilectionis proximi carentia, że **bliżniego náſzego/ jáko ſámych ſiebie/** według roſkázu Boſkiego/ **nie miłuiemy.** Mowi ono Kryſtus Pan: **Nowe przykazánie dawam wam/ ábyśćie śie ſpolecznie miłowáli/ ták jákom ja was umiłował.** A u tegoż Ewánieliſty ná inſzym mieyſcu ták powiedział: **Toc jeſt moje roſkazánie/ ábyśćie jedni drugie miłowáli/ jákom ja was umiłował.** Lecz jákobyśmy ten roſkaz Kryſtuſow konáli/ aż názbyt widomo. Wſzytkie myśli/ ſłowá/ uczynki y ſpráwy náſze ku ſzkodżie y zgubie bliżniego náſze° śie zćiagája. Ktoż jeſt/ kto by bliżniemu ſwemu ſczerze y uprzeymie wſzytkie° dobrego życzył? Ktoż jeſt/ ktoby bliżniemu dobrze czynił? Ktoż jeſt/ co by o bliżnim ſwoim dobrze mowił? Tákowe gniewy/ ſwary/ zazdrośći/ y nienawiśći miedzy námi śie krzewia/ że jeden drugiemu y oczu w głowie; ba náwet y tego ſzmátká chlebá/ ktory do geby niesie/ nie życzy. Y już śie on prognoſtyk Zbáwićielow ſpełnił/ gdy mowi: **złośći doſyć bedzie/ á miłość oziebnie wielá ich.** Czemuż śie tedy dziwujemy/ że śie nam Bog pokoju miłego użyczyć wzbrania; ponieważ już miłość przećiwko bliżniemu náſzemu w ſercách náſzych práwie wywietrzáłá? A ták prágniemyli/ jákoć mam zá to/ że tu miedzy wámi w tym gronie żadnego nie máſz/ ktoryby tego ſerdecznie nie prágnał; áby te teráznieyſze nedzne/ y trwogámi po-

Augustin9. serm. de quadr.

Levit. 19 v. 18.

Joh. 13. v. 34.

Joh. 15. v. 12.

Matt. 24. v. 12

Peroratio, in quâ reiteratur: ad pacem ad-

gámi pokłocone czásy do pierwßey kluby swojey przywiedzione były; w Krystusá Páná mocno wierzmy/ grzechy náße gorzkiemi łzámi polewaymy: z bliźnim náßym śię jednaymy / y onego jáko sámych siebie miłuymy; Co ieśli uczynimy á modlitwá náßá ták/ jáko śie juz wyżey powiedziáło/ sposobiona bedzie záprawde nia ono słonce spráwiedliwośći Krystusá Páná/ jáko go ták Prorok Máláchiaß názywa/ zátrzymamy/ że bedzie stánać/ y nam pomoc muśiał; czego przykład w oney niewiastce Kánáneyskiey mamy/ ktora serdeczna modlitwa swoja Krystusá Páná ták zádzierżáłá/ y jakoby skrepowáłá/ że stánać/ y one wysłuchać muśiał. Ná co pogladájac Bernhardus, mowi: Oratio vincit invincibilē, & ligat omnipotentem: Modlitwá zwyćięża niezwyćiężonego/ y wiąże wßechmogacego. A Poëtá powieda:

quirendam requiri orationem.
1. Fide verâ
2. Conversione seriâ.
3. Reconciliatione
4. Dilectione sincerâ, instructam.
Malach. 4. v. 2.
Josu. 10. v. 13.
Matt. 18. v. 28.
Bernhard.

Invictum vincunt vota precesque DEUM.
Bogá ktorego nikt zwyćiężyć nie może /
Modlitwá szczera y gorliwa przemoże.

Jákoć tez Tertullianus nápisał: Coimus in cœtum & aggregationem, ut DEUM quasi manu factâ ambiamus orantes; Hæc vis DEO grata est. Dlatego/ piwiáda/ do Kośćiolá chodzimy / ábysmy ná Bogá modlitwámi serdecznymi niby woyskiem szturmowáli; Tákowy gwałt Bogu śie podoba. A iż temu tak: Wiec ták długo wołániem y modlitwámi náßymi ná Bogá náćieraymy / aż go nimi zwyćiężymy y pokoju lubego od niego dostapiemy Si ad primas lacrimas, mowi jeden Doktor/ non exaudiris à DEO: tamen preces iterare non desinas. Jeslj ćie Bog nápierwße łzy / y zá pierwßa modlitwa twoia nie wysłucha-

Tertull. in Apol. c. 39.
Ust Adhor. Hugo.

słuchawa; przedśie Ty nie przestaway śie modlić. Clamet homo necessum est, sa słowa drugiego/ne sileat Deus: Nam silentio nostro silet Deus. Muśi człowiek wołać/ áby Bog nie milczał: Bo kiedy my milczymy/ y Bog milczy/ ktory nas aliàs wysłucháć objecuje/ mowiac: Wzywaj mie w dzień utrapienia twego/ á ja ćiebie wyrwe/ á Ty mie bedźiesz chwalił. Y znowu: Bedźie mie wzywał/ á ja go wysłucham. Albo jáko Poëtá z tegoż Psalmu śpiewa:

Cassiodorus. Ps. 50. v. 15. Ps. 91. v. 15.

Głos jego u mnie nie bedźie wzgárdzony
Ja z nim w przygodźie/ odemnie obrony
Niech pewien bedźie/ pewien y zacnośći
J lat szedźiwych/ y mey życzliwośći.

Kochánowski.

To juz maćie pierwszy sposob/ jáko pokoju utráconego záśie nabydz y dostapić możemy; zwłaszczá przez modlitwe nabożna: iesli Páná Bogá serdecznie oń prośić bedźiemy. O drugim nie teraz/ ále w przyszłym Kazániu mowá mojá bedźie.

Pánie Jezu/ ktoryś śie nam roskazał modlić/ y Oycá twego niebieskiego wimieniu twoim przenayświetszym wzywáć: prośimy ćie serdecznie/ otworzże Ty szczodrobliwa reke twoie/ á wyley ná nas Duchá łáski y modlitw/ ábyśmyć śie záwsze nabożnie modlili/ á pokoju pożadánego/ o ktory ustawicznie do ćiebie wołamy y wzdychamy/ dostapili; żebyśmy ták ze wszelakiego utrapienia wyzwoleni y wyswobodzeni bedac/ Tobie w Kośćiele twoim S. ochotnie służyli/ tobie śie też sámemu jáko Bogu prawdźiwemu modlili: y ták dusze násze w rece twoje Boskie przez modlitwy Swiete oddawszy/ spokoynie y zbáwiennie záśneli/ á potym zapłáte wiáry/ to jest/ zbáwienie dusz odnieśli

Amen/ Amen/ zdarz Jesu

AMEN!

psalm. 50. v. 15. Joh. 16. v. 23. Matt. 7. v. 7. Zach. 12. v. 10. Rom. 12. v. 12. 1. Thes. 5. v. 17. Ps. 50. v. 15. Deut. 6. v. 13. Apocal. 7. v. 15. Mat. 4. v. 10. Psal. 31. v. 6. Act. 7. v. 59. 1 Petr. 1. v. 9.

